

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Чекуласва Олена Дмитрівна

УДК 330.341.2:69(043.3/.5)

**ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ**

**Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством**

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Одеса – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеській державній академії будівництва та архітектури Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Семенов Василь Федорович,
Одеський національний економічний університет,
професор кафедри економіки та управління туризмом

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Курмаєв Петро Юрійович,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини,
професор кафедри економічної теорії та права

кандидат економічних наук, доцент
Дука Анастасія Петрівна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
докторант кафедри менеджменту інноваційної та
інвестиційної діяльності

Захист відбудеться «14» листопада 2014 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 41.052.10 в Одеському національному політехнічному університеті за адресою: 65044, м. Одеса, проспект Шевченка, 1.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеського національного політехнічного університету за адресою: 65044, м. Одеса, проспект Шевченка, 1.

Автореферат розісланий «14» жовтня 2014 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г.Б. Свінарьова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Активним фактором зростання однієї з найскладніших за своєю суттю і життєвою необхідністю в структурі національного господарства України – будівельної сфери є інноваційний розвиток, який реалізується в регульованому процесі впровадження інновацій. Кризові явища, які спостерігаються в Україні, можуть і повинні дати поштовх інноваційному розвитку будівельної сфери, створенню передумов переорієнтації державної політики на якомога ширше використання інновацій, зокрема, через удосконалення інституційних важелів і інструментів регулювання на всіх рівнях.

Дослідженню теоретичних і практичних питань, пов'язаних з вивченням ролі інновацій і їхнього впливу на циклічний розвиток національного господарства, у тому числі, будівельної сфери, присвячені праці таких провідних вітчизняних і зарубіжних вчених: О. Амоша, І. Ансофф, В. Геєць, А. Гойко, А. Дука, Я. Жаліло, В. Захарченко, С. Ілляшенко, Дж. М. Кейнс, Н. Кондратьєв, С. Кузнец, П. Курмаєв, А. Маршал, П. Микитюк, Д. Норт, В. Савченко, П. Самуельсон, В. Семенов, С. Ушацький, С. Філіппова, К. Фримен, Дж. Ходжсон, С. Харічков, Й. Шумпетер та ін. Водночас, попри значні здобутки у зазначених напрямках, залишаються недостатньо вивченими питання, пов'язані з регулюванням інноваційного розвитку будівельної сфери, як складової національного господарства, залишаються дискусійними і недостатньо розробленими теоретико-методологічні, організаційні та економічні питання. Зокрема, потребують уточнення специфіка прояву принципів і пріоритетів інноваційного розвитку будівельної сфери на державному та регіональному рівнях; роль і сутність державно-приватного партнерства у вигляді спільних сучасних інституцій, здатних сприяти інноваційному розвитку будівельної сфери національного господарства; методи створення, упорядкування й реалізації програм інноваційного розвитку будівництва. У зв'язку з цим виникає необхідність комплексного наукового дослідження і розробки основ і реальної практики формування і реалізації ефективного інституційного механізму регулювання інноваційного розвитку на усіх рівнях національного господарства, що зумовило вибір теми роботи, її актуальність, наукову й практичну цінність, мету, основні завдання, структуру і зміст дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано у відповідності до планів науково-дослідних робіт Одеської державної академії будівництва та архітектури в рамках держбюджетних тем: «Теоретико-методичне обґрунтування економіко-екологічного механізму регулювання інвестиційно-інноваційних процесів в Україні» (ДР № 01014U000747, 2001–2003рр.), де автором надано теоретичне обґрунтування державного регулювання інноваційного розвитку; «Будівельний комплекс в умовах трансформації економіки» (ДР №0105U000869, 2001–2010рр.), де автором проведено статистичний моніторинг інноваційного розвитку будівельного комплексу України; «Теоретико-методичне обґрунтування механізму реалізації інвестиційно-інноваційної підтримки сталого розвитку регіонів в Україні» (ДР № 0104U000516, 2004–2006 рр.), де автором запропоновано пріоритетні напрямки та інструменти регулювання інноваційного розвитку національного

господарства; «Теоретико-методичне забезпечення інноваційної конкурентоспроможності пріоритетних видів діяльності в регіональних соціально-економічних комплексах» (ДР № 0111U009564, 2010–2015pp.), де автором розроблено методичне підґрунтя формування інституційного середовища будівництва. Дисертант приймав участь в НДР як співвиконавець (довідка б/н від 19.05.14р.).

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розвиток теоретичних і методичних положень, а також розробка науково обґрунтованих практичних рекомендацій щодо удосконалення інституційного механізму регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішуються такі завдання:

- розкрити сутність, економічне значення будівельної сфери та її інноваційного розвитку;
- обґрунтувати теоретико-методичні засади та розкрити зміст інституційного механізму регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери, можливостей його впливу в умовах ринкової кон'юнктури;
- провести порівняльний аналіз зарубіжного досвіду регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери і визначити напрями імплементації його до умов будівельної сфери національного господарства України;
- діагностувати сучасний стан і тенденції регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери України з метою визначення напрямів, пріоритетів та інструментів активізації інституційного механізму регулювання інноваційної діяльності у будівельній сфері;
- обґрунтувати вибір системи принципів і пріоритетів інноваційного розвитку будівельної сфери національного господарства;
- розробити практичні рекомендації щодо активізації інноваційного розвитку будівельної сфери України на засадах державно-приватного партнерства;
- обґрунтувати необхідність використання інституціональних можливостей держави для активного регулювання будівельної сфери національної економіки України шляхом упорядкування й реалізації програми інноваційного розвитку будівництва з залученням бюджетних коштів різних рівнів.

Об'єктом дослідження виступає процес регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери національного господарства.

Предмет дослідження – теоретичні та прикладні положення та підходи до формування та функціонування інституційного механізму регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери національного господарства.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження склали теоретичні положення економічної науки, наукові роботи вітчизняних і зарубіжних економістів, присвячені проблемам інноваційного розвитку та формами його стимулювання. Для досягнення визначеної мети у ході дисертаційного дослідження використовувались такі загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: структурно-функціонального аналізу – при дослідженні структури органів влади, які здійснюють державне регулювання; аналізу та синтезу – при вивченні сучасного стану регулювання інноваційного

розвитку в Україні, нормативно-правової бази, документів міжнародних організацій, досвіду інноваційного розвитку в Україні та за кордоном, ролі інституцій в процесі інноваційного розвитку; порівняльного аналізу – при узагальненні зарубіжного досвіду у сфері регулювання інноваційного розвитку; статистичного аналізу – при аналізі кількісних та якісних характеристик сучасного стану будівельної сфери в Україні; методи спостереження, експертних оцінок, опитування та анкетування – для діагностики проблем інноваційного розвитку будівельної сфери; методи класифікацій – при визначенні та удосконаленні класифікаційних підходів до пріоритетів інноваційного розвитку будівельної сфери; аналітичного моделювання – для розробки інституційного механізму регулювання інноваційного розвитку будівництва; прогнозування – у побудові прогресивної моделі будівельного кластеру.

Інформаційною основою дослідження є офіційні матеріали Державного комітету статистики України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Департаменту капітального будівництва Одеської обласної державної адміністрації, матеріали монографій, підручників, статей і тез вітчизняних і зарубіжних учених, дані мережі Інтернет, власні аналітичні розрахунки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розвитку і поглибленні існуючих теоретичних і методичних положень та обґрунтуванні практичних рекомендацій з інституційного регулювання інноваційної діяльності в будівельній сфері. Найсуттєвіші результати дисертаційного дослідження, які містять наукову новизну, полягають у тому, що:

вперше:

– розкрито сутнісний зміст інституційного механізму регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери, теоретична основа якого ґрунтується на системному визначенні і ефективному використанні державного регулювання, його пріоритетів, інструментів, методів та принципів, що дозволяє сформулювати реальні умови для прояву і нарощення синергетичного ефекту, розширити можливості інституційного впливу на інноваційний розвиток будівельної сфери в умовах ринку;

удосконалено:

– систематизацію напрямів використання в інноваційному процесі будівельної сфери методичних підходів до інституційного регулювання інноваційного розвитку країн світу, яка, на відміну від відомих, обумовлює можливість імплементації їх до умов будівельної сфери національного господарства України;

– обґрунтування системи принципів і пріоритетів інноваційного розвитку будівельної сфери, яка, порівняно з існуючими, структурована за ознаками фундаментальних досліджень і прикладних напрямків діяльності у будівельній сфері, що полегшує оцінку наданих замовнику інноваційних будівельних пропозицій, і ліквідує інституційну проріху, яка дозволяє забудовникам не надавати продукт необхідної якості.

– методичне підґрунтя діагностики стану і можливостей регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери шляхом визначення її етапів, методів

та напрямків, що сприяє формуванню пріоритетів та інструментів інституційного механізму регулювання інноваційної діяльності господарюючих суб'єктів будівельної сфери;

дістало подальшого розвитку:

– поняття «будівельна сфера», «інституційний механізм регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери», що, на відміну від інших, передбачає трактування їх з позицій функціонального й системного підходів, і дає змогу ефективніше здійснювати планування, застосовувати економічні, політико-правові методи, здатні привести до безперервного процесу впровадження інновацій в будівельній сфері національного господарства;

– інтерпретація структурно-функціональної моделі будівельного кластеру, як інструменту інституційного регулювання у вигляді об'єднання виробництв будівельної сфери, наукових установ, інституцій ринкової інфраструктури та органів влади, що, на відміну від інших, ґрунтується на засадах державно-приватного партнерства;

– напрями використання інституційних можливостей держави для активного регулювання будівельної сфери національної економіки України шляхом упорядкування й реалізації програм інноваційного розвитку будівництва з залученням інвестиційних ресурсів учасників будівельної сфери.

Практичне значення отриманих результатів полягає в удосконаленні інституційного регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери. Розроблені в дисертації рекомендації щодо застосування оцінки пропозицій з інноваційного будівництва комбінованим підходом, використані при проведенні у тендеру на будівництво поліклінічного відділення при клінічному госпіталі ДПС України у м. Одесі. (довідка № 04/281 від 28.04.14р.). Матеріали наукового дослідження використані Одеською обласною державною адміністрацією при створенні Стратегії економічного та соціального розвитку Одеської області на період до 2020 року та при підготовці програми реформування і розвитку житлово-комунального господарства Одеської області на 2012–2014 роки (довідка № 02/02-15/1763 від 21.05.14р.). Теоретичні та практичні аспекти організаційно-економічних методів активізації інноваційної діяльності шляхом створення кластеру будівельного виробництва запропоновані проектному інституту ДП «Одеський ПромБудПроект» ДАТ Будівельна компанія Укрбуд» (довідка № 82-а від 25.04.14р.). Основні практичні результати та рекомендації впроваджені у практику роботи департаменту капітального будівництва Одеської облдержадміністрації при підготовці проекту методики визначення пайової участі замовників у розвитку інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури м. Одеси (довідка №02/03-22/264 від 06.05.14р.). Результати дисертаційної роботи впроваджені в навчальні курси «Економіка і організація інноваційної діяльності», «Облік у будівництві», «Оцінка об'єктів нерухомості», «Оцінка будівельного бізнесу», «Економічна оцінка забудованих територій» та використовуються в дипломному проектуванні Одеської державної академії будівництва та архітектури (довідка б/н від 12.05.14р.).

Особистий внесок здобувача. Теоретичні і методичні положення, розробки і висновки дисертації є результатом самостійних досліджень щодо вдосконалення

регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери. З наукових публікацій, виданих у співавторстві, в роботі використані лише положення, які є результатом особистого дослідження автора.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації були розглянуті і схвалені на 17 всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях: міжнародна науково-практична конференція «Формування та ефективність використання фінансових ресурсів в економічній діяльності», (м. Чернігів, 2014р.), міжнародна науково-практична конференція для студентів, аспірантів та молодих учених «Стратегія реформування фінансової системи України» (м. Київ 2014р.), міжнародна науково-практична конференція «Економічні підсумки 2013 року: проблеми, перспективи, ефективність» (м. Одеса, 2013р.), XV международная научно-практическая конференция «Проблемы современной экономики» (м. Новосибирск, 2013), II міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених «Ринкова природа інституційних трансформацій сучасних економічних систем» (м. Чернівці, 2013р.), науково-практична конференція студентів та молодих учених «Управління в сучасних умовах: новітні підходи та проблеми практики» (м. Тернопіль, 2013р.), IX міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку: виклики посткризового періоду» (м. Львів, 2012 р.), IX міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сталий розвиток міст. Управління проектами і програмами міського і регіонального розвитку» (м. Харків, 2012р.), V mezinarodna vedecko-prakticka konference «Efektivni nastroje modernich ved – 2009» (м. Praha, 2009р.), п'ята міжнародна науково-практична конференція «Наукові дослідження – теорія та експеримент 2009» (м. Полтава, 2009р.), шестая всеукраинская научно-практическая конференция студентов, аспирантов, докторантов «Менеджмент предпринимательской деятельности» (м. Симферополь, 2008р.), IV Miedzynarodowa naukowo-praktyczna konferencja «Naukowy potencjal swiata – 2008» (м. Przemysl, 2008р.), всеукраїнська науково-практична конференція «Economics: Current Affairs and development Prospects» (м. Київ, 2006р.), I міжнародна науково-практична конференція «Соціально-економічні перспективи розвитку України» (м. Дніпропетровськ, 2006р.), II міжнародна наукова конференція «Соціально-економічні наслідки ринкових перетворень у постсоціалістичних країнах» (м. Черкаси, 2005р.), щорічна науково-практична конференція «Державна стратегія управління місцевим та регіональним розвитком: форми, методи та актуальні проблеми реалізації» (м. Одеса, 2004р.), міжнародна науково-практична конференція «Україна-наукова' 2003» (м. Дніпропетровськ, 2003р.). Наукові результати дослідження обговорювалися на наукових семінарах кафедри економіки підприємства Одеської державної академії будівництва та архітектури в 2003-2014 роках.

Публікації. За результатами досліджень опубліковано 28 наукових праць, з них: 8 статей у фахових виданнях України, у т.ч. 2 – статті у виданнях, що включені в міжнародні наукометричні бази; 17 – доповідей і тез доповідей на наукових конференціях; 3 – статті, які додатково відображають наукові

результати дисертації, у інших виданнях. Загальний обсяг публікацій складає – 9,36 д.а., з яких 7,98 д.а. належить особисто автору.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних джерел з 256 найменувань – на 30 сторінках, 9 додатків – на 23 сторінках. Повний обсяг дисертації – 225 сторінок, з них 170 сторінок основного тексту. Дисертація містить 39 рисунків на 26 сторінках, 19 таблиць – на 14 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** дисертації обґрунтовано актуальність теми дисертації; розкрито її зв'язок з науковими темами; окреслено тему дослідження і завдання, об'єкт, предмет і методи; визначено наукову новизну та практичне значення результатів.

У **першому розділі** – «**Теоретико-методичні засади регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери України**» – визначено економічну сутність функціонування будівельної сфери і регулювання її інноваційного розвитку, досліджені питання державного регулювання будівельної сфери національного господарства України з позиції її інноваційного розвитку, узагальнено формування інституційного середовища та механізму регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери.

В умовах глобалізації і міжнародної інтеграції поняття будівельний комплекс або галузь трансформується у більш широке і сучасне – «будівельна сфера», під якою пропонується розуміти сукупність науково-дослідних та проектно-розвідувальних організацій будівництва, дозвільно-погоджувальних державних інстанцій, будівельно-монтажних і ремонтно-будівельних підприємств, промисловості будівельних матеріалів, конструкцій та виробів, підприємств житлово-комунального господарства, агенцій нерухомості й міжгалузевих об'єднань, які створюють матеріальне базове підґрунтя (будівлі, споруди, магістралі) для функціонування та розвитку промисловості, забезпечують потреби населення у житлі, створюють соціальну та економічну інфраструктуру. Встановлено, що «будівельна сфера», як системне явище, є частиною ринку, враховує його динаміку і характеристики, проте більш за інших сфер відчуває потребу у системному регулюванні.

В роботі проведені узагальнення й систематизація теоретико-методичних підходів щодо якісної характеристики існуючої системи державного регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери та розроблені етапи його комплексної діагностики (рис. 1). При цьому діагностика, як дослідження якісної характеристики існуючої системи регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери систематизована за інституційним, економічним та соціальним напрямками, через які об'єктами аналізу обрано організаційне, інвестиційне та науково-технічне забезпечення інноваційного розвитку будівництва, а також ступень задоволення потреб суспільства об'єктами будівельного виробництва.

Діагностикою встановлено, що інноваційний розвиток будівництва безпосередньо залежить від чинників, що сформовані у попередній період, тобто матеріальних ресурсів інших сфер національного господарства, рівня розвитку науково-технічного прогресу, а також обсягів валових інвестицій.

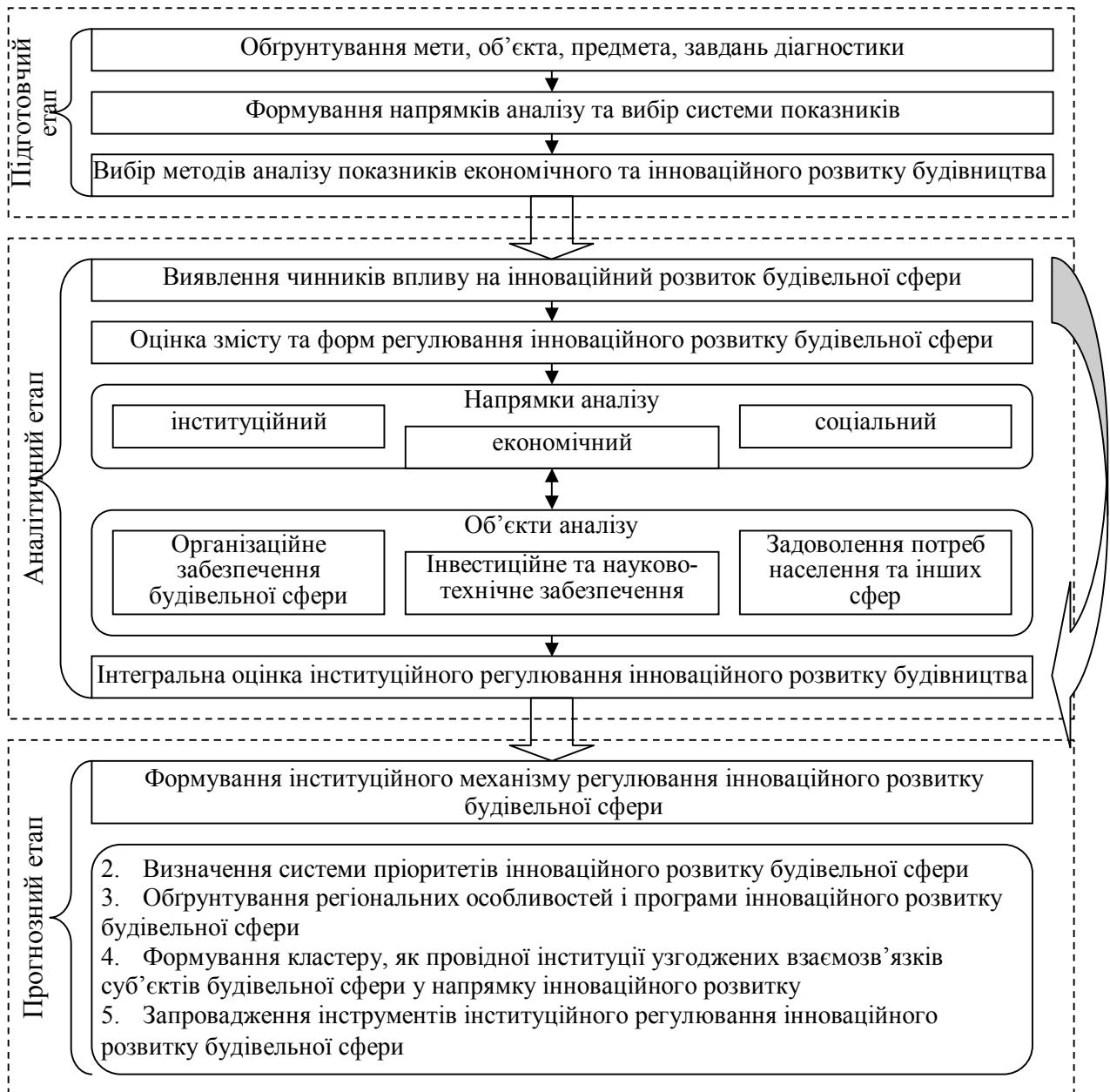

Рисунок 1 – Етапи діагностики регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери національного господарства

Проведене дослідження інноваційної діяльності в будівельній сфері України показало негативну динаміку основних її показників (табл. 1). Встановлено, що державні інститути знаходяться в постійній суперечності, у результаті чого сформувався значне технологічне відставання будівельних підприємств, більшість з яких є збитковими, будівельне виробництво є надмірно ресурсозалежним, а будівельне обладнання зношеним. Тому виникає можливість удосконалення інституційного впливу на інноваційний розвиток будівельної сфери через поєднання зусиль держави з можливостями науки і потребами будівельної сфери.

Доведено, що ключовим чинником, який детермінує успіх будівельної інновації, є ефективність інституційного впливу на різні фази інноваційного процесу, що спонукатиме сполучні фази прилаштовуватись до нових умов будівельного виробництва (рис. 2).

Таблиця 1 – Аналіз інноваційної діяльності в будівельній сфері України

Показники	2010 рік		2011 рік		2012 рік		Відхилення, %	
	абс. знач.	%*	абс. знач.	%*	абс. знач.	%*	2011 від 2010	2012 від 2011
Кількість організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи у будівництві, од.	46	3,5	42	3,3	43	3,6	-8,7	2,4
Кількість виконаних наукових та науково-технічних робіт, од.	4289	8,2	4435	8,5	3740	7	3,4	-15,7
Обсяг науково-технічних робіт, виконаних власними силами наукових організацій будівництва та архітектури, млн. грн.	241,8	2,5	274,5	2,7	280,4	2,5	13,5	2,1
Фінансування наукових та науково-технічних робіт у будівництві всього, млн. грн.	253,8	2,8	261,5	2,7	259,01	2,5	3,0	-1,0
у тому числі: за рахунок державного бюджету, млн. грн.	67,8	1,8	73,8	1,9	68,11	1,4	8,8	-7,7
Кількість організацій, які приймають участь у міжнародному науково-технічному співробітництві, од.	157	1,6	144	1,4	201	1,9	-8,3	39,6

* - питома вага показника інноваційної діяльності будівельної сфери у загальнодержавному обсязі
(Складено та розраховано за даними Державної служби статистики України)

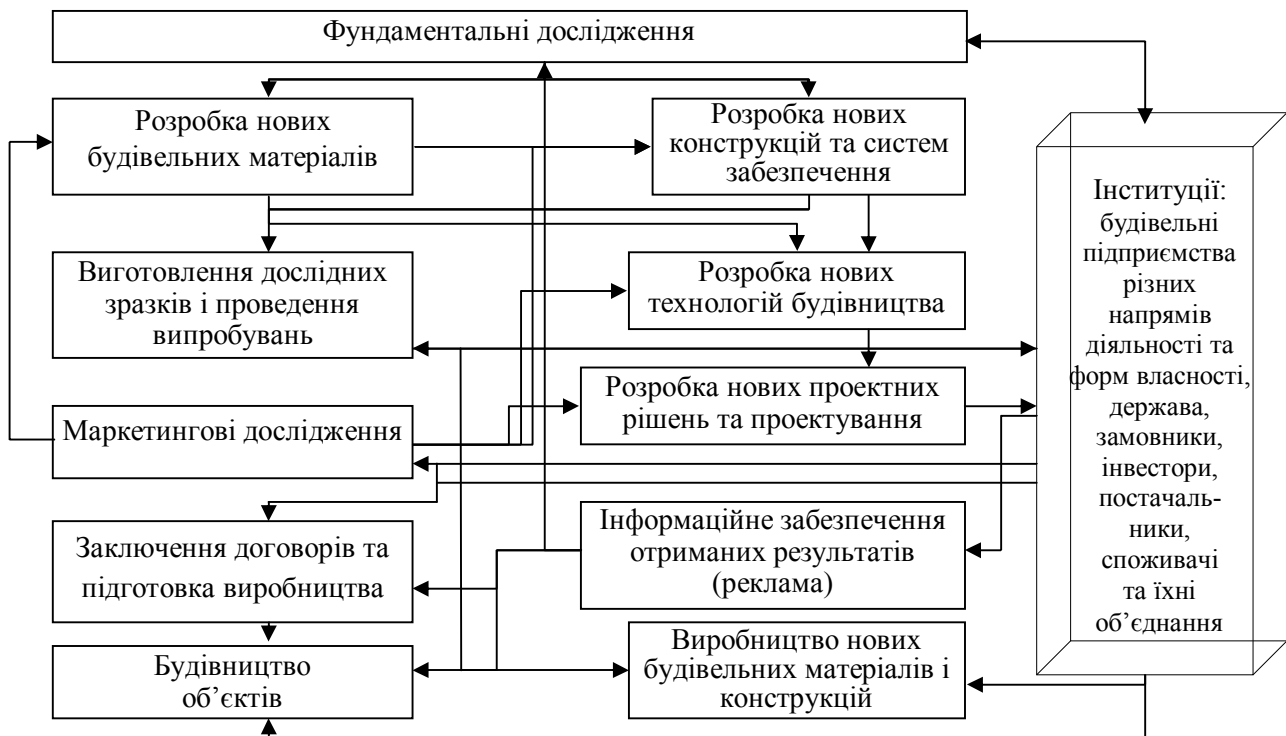

Рисунок 2 – Інституційний вплив на інноваційний процес у будівельній сфері

Тому інституційний вплив на інноваційний розвиток будівельної сфери полягає у створенні комплексу заходів організаційного, економічного, законодавчого, виконавчого і контрольного характеру, які спрямовані на активізацію фундаментальних досліджень, розробку нових будівельних матеріалів, конструкцій та систем, технологій будівництва, проектних рішень та

проектування, запровадження нововведень у підготовчі до будівництва роботи, а також на розвиток способів та ринків збуту, поліпшення інформаційного забезпечення та зменшення бюрократичних бар'єрів.

Другий розділ – **«Інституційне регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери»** – присвячений порівнянню існуючих методичних підходів до регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери в національних економіках країн світу, дослідженню системи пріоритетів державного регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери України, а також організації інституційного регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери національного господарства.

Досвід економічно розвинених країн доводить, що інноваційний розвиток будівельної сфери залежить від особливостей його регулювання. За рівнем і формами підтримки в світовій практиці присутні методи активного державного втручання, децентралізованого регулювання і змішані. Доведено, що останні виявляються найбільш доцільними до запровадження у інноваційний розвиток будівництва в Україні, і досягаються комбінацією двох стратегій: планомірного посилення будівельних норм, та системи створення спеціальних інституцій за безпосередньою участю держави. При цьому основними напрямками імплементації світового досвіду до регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери України визнані: активна участь держави у процесі інноваційного розвитку будівництва через пряме фінансування, надання фіскальних пільг, створення інфраструктури інноваційної діяльності; інституціоналізація будівельної сфери шляхом створення будівельних кластерів за безпосередньою участю держави; участь будівельних підприємств у міжнародних науково-технічних відносинах через спільні програми, проекти, конкурси; нормування і гнучка нормативна регламентація будівництва.

Диференціація двох підходів до державного регулювання інноваційного розвитку за напрямками досліджень залежно від характеру досліджень дозволила визначити системи пріоритетів регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери: фундаментальні, які складаються з інновацій, що повинні запроваджуватись на кожній стадії будівельного процесу; прикладні, які відповідають пріоритетам інноваційного розвитку України (рис. 3).

Система пріоритетів інноваційного розвитку будівельної сфери складається з проектів і напрямів, які містять у собі синергетичний ефект і розраховуються шляхом комбінації оцінки потенційного економічного ефекту від впровадження інновацій (з урахуванням ризику) з бальною оцінкою інноваційних проектів, тобто встановленням максимально можливої суми (або частки) балів кожному з оцінюваних показників, якими можуть бути кошторисна вартість, застосування новітніх будівельних матеріалів та інноваційних технологій будівництва, досвід спорудження інноваційних об'єктів, термін виконання замовлення, експлуатаційні витрати завершеного об'єкту тощо. Проекти і напрями з найбільшою сумою балів включатимуться у програми інноваційного розвитку будівельної сфери, як пріоритетні.

Реалізація пріоритетних напрямків інноваційного розвитку будівельної сфери здійснюється через інституційний механізм його регулювання, який у

роботі визначено як сукупність форм, методів та інструментів державного та ринкового впливу, що ґрунтується на здатності її учасників до скоординованої співпраці у напрямку інноваційного розвитку в умовах сформованої кон'юнктури (рис. 4).

Пріоритети інноваційного розвитку України на 2011-2021 роки		Пріоритети інноваційного розвитку будівельної сфери
Освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії	↔	Введення в експлуатацію нових та переоблаштування існуючих інженерних мереж з урахуванням вимог енергозбереження
Освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки	↔	Розбудова об'єктів, комплексів споруджень та комунікацій, що відповідають сучасним тенденціям технічного розвитку
Освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій	↔	Створення ресурсних умов для проведення НДДКР, а також освоєння новітніх технологій будівельного виробництва і будівельних матеріалів
Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу	↔	Введення в дію сучасних об'єктів агропромислової сфери й їх технічне переозброєння
Впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики	↔	Будівництво сучасних та модернізація існуючих об'єктів охорони здоров'я на основі новітніх технологій
Широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища	↔	Створення а реалізація проектів промислових, інфраструктурних та інших об'єктів, що включають в себе системи збереження навколишнього середовища
Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки	↔	Проектування, будівництво та реконструкція об'єктів інфраструктури з урахуванням вимог сучасного соціального та технічного забезпечення

Рисунок 3 – Взаємозв'язок прикладних пріоритетів будівельної сфери та законодавчо визначених пріоритетів інноваційного розвитку економіки України

Обґрунтовано принципи формування і функціонування інституційного механізму регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери: принцип системності, комплексності, задоволення потреб, взаємодії, оновлення, конкуренції, балансу інтересів та пріоритетності. Запропоновано відповідні економічні (прямі і непрямі) та політико-правові методи дії інституційного механізму регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери, основними інструментами якого визнані: планування, організацію, ціноутворення і стимулювання, що стикаються і частково перетинаються доповнюючи один одного. Стимулювання, як найдієвіший інструмент інституційного механізму регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери включає кадрову, інформаційну, податкову та інвестиційну складові.

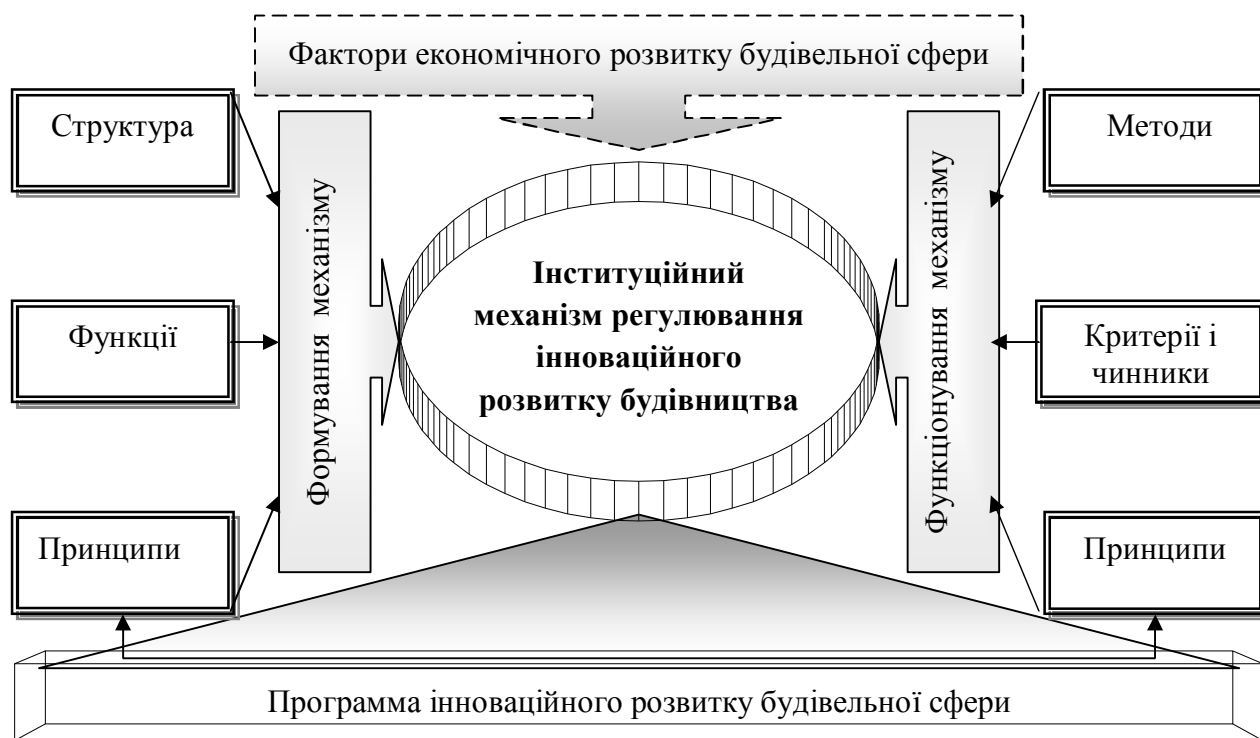

Рисунок 4 – Схема формування і функціонування інституційного механізму регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери

У третьому розділі – **«Умови реалізації інституційного механізму регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери національного господарства України на регіональному рівні»** – визначено і систематизовано детермінанти інноваційного розвитку будівельної сфери регіонального рівня, запропоновано кластеризацію, як інструмент інституційного механізму регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери України, обґрунтовано шляхи реалізації інституційного механізму регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери національного господарства на регіональному рівні.

Доведено, що будівельна сфера регіону, як економічної системи, розвинена, і має двосторонній зв'язок з національною економікою: з одного боку її розвиток залежить від наявності природних та фінансових ресурсів, рівня економічної розвиненості, розвитку інженерної та соціально-побутової інфраструктур, з іншого боку – будівельна сфера органічно пов'язана з іншими видами економічної діяльності як інструмент їхнього розвитку. Моніторинг інноваційного розвитку за регіонами України показав, що Одеський регіон володіє потужним інноваційним потенціалом, проте характеризується низькою інноваційною активністю підприємств будівельної сфери. Питома вага регіону у використанні інновацій складає 6,7 % від загальнонаціональних показників, серед яких немає жодної будівельної інновації.

Реалізація інституційного регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери можлива шляхом створення будівельного кластеру, який являє собою взаємоузгоджену територіальну сукупність будівельних виробництв, інституцій інвестиційного, консалтингового, житлово-комунального, інфраструктурного призначення, що об'єднані державними і ринковими інститутами, з метою інноваційного розвитку будівництва, яке формує просторову економіку і

забезпечує комфортні умови життя населення. Стимулювання реалізації кластерних ініціатив потребує активізації і удосконалення процедур Державного фонду та агенцій регіонального розвитку, інвестиційний потенціал яких повною мірою слід використовувати для цільової фінансової підтримки пріоритетних інноваційних проектів (рис. 5).

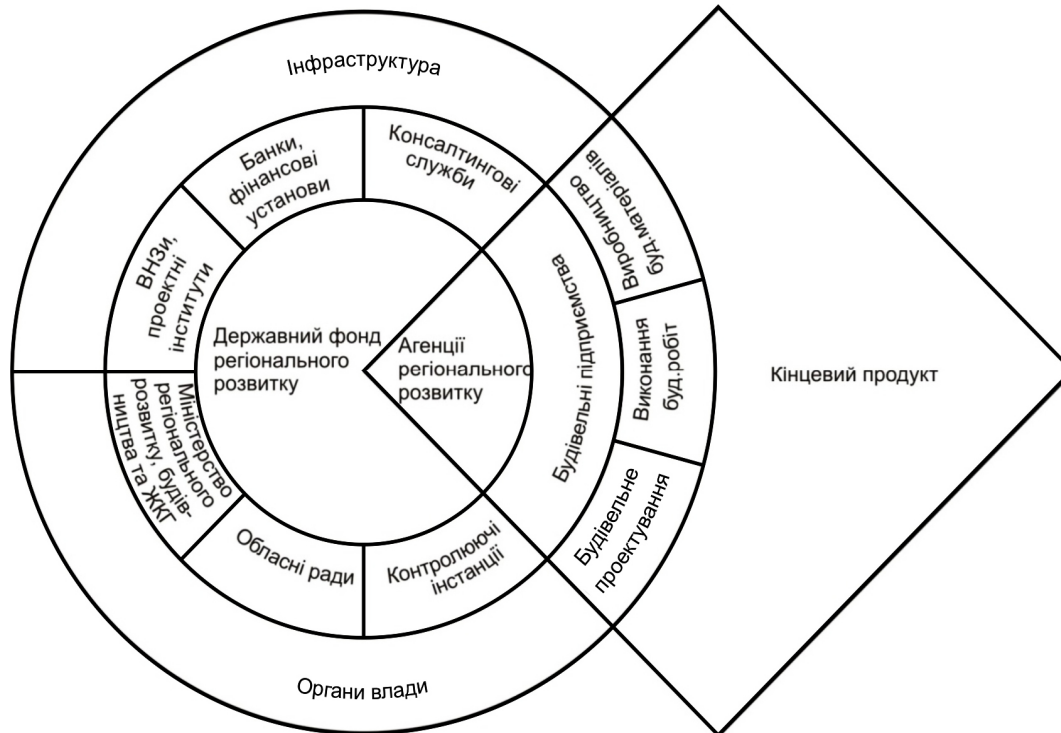

Рисунок 5 – Прогресивна структурно-функціональна модель будівельного кластеру

Обґрунтовано склад суб'єктів будівельного кластеру Одеського регіону, до якого, окрім будівельних підприємств різних напрямів діяльності, запропоновано залучити Одеську державну академію будівництва і архітектури, проектний інститут ДП «Проектний інститут «Одеський Промстройпроект», а також виставкові комплекси, консалтингові служби, тренінгові центри тощо. Це призведе до формування будівельного кластеру прогресивного типу, який стимулюватиме учасників до перманентного інноваційного розвитку.

В роботі спрогнозовано сценарії концептуальних перетворень будівельної сфери: інерційний, мобілізаційний, модернізаційний. Останній визнаний каталізатором створення інституційного механізму регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери України (рис. 6).

Під впливом інструментарію інституційного механізму регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери, який охоплює організаційні перетворення, планування цільових показників, регулювання ціноутворення у будівництві, стимулювання через кадрове та інформаційне забезпечення, а також податкове стимулювання і фінансування за рахунок різних джерел, здійснюватиметься запровадження програми інноваційного розвитку будівельної сфери. Запропонована програма містить завдання і етапи забезпечення сприятливих умов для створення і розвитку будівельних інновацій.

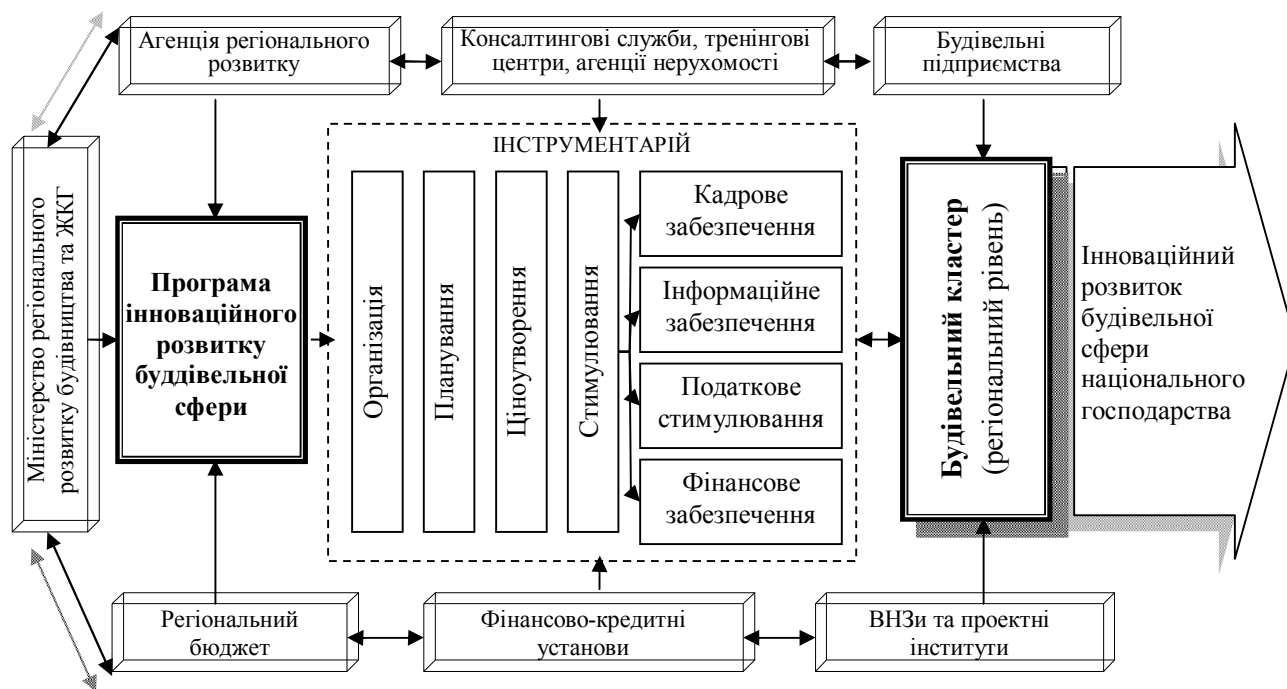

Рисунок 6 – Інституційний механізм регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери за модернізаційним сценарієм

Очікувані результати реалізації інституційного механізму регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери – це поширення інноваційного розвитку будівництва, поліпшення технічних характеристик будівельної продукції, підвищення її конкурентоспроможності, зниження ресурсоемності будівельного виробництва, створення прозорої системи відбору і фінансування пріоритетних напрямків інноваційного розвитку будівництва, успішна реалізація яких сприятиме реструктуризації і розвитку економіки України.

ВИСНОВКИ

Одержані результати в сукупності вирішують важливе наукове завдання – розвиток теоретичних і методичних положень і розробка науково обґрунтованих практичних рекомендацій щодо формування і реалізації інституційного механізму регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери національної економіки України. Основні висновки та рекомендації теоретичного та науково-практичного характеру, здобуті в ході проведеного дослідження полягають у такому:

1. Авторське тлумачення поняття «будівельна сфера», як системне явище, в контексті розглянутої проблеми обґрунтовано, як сукупність науково-дослідних та проектно-розвідувальних організацій будівництва; будівельно-монтажних і ремонтно-будівельних підприємств; промисловості будівельних матеріалів, конструкцій та виробів, підприємств житлово-комунального господарства, агенцій нерухомості й міжгалузевих об'єднань, які створюють матеріальне базове підґрунтя (будівлі, споруди, магістралі) для функціонування та розвитку промисловості, забезпечують потреби населення у житлі, створюють соціальну та економічну інфраструктуру. Враховуючи роль інноваційного розвитку як однієї з домінуючих тенденцій трансформації будівельної сфери, його регулювання можливо лише за умов створення потужного інституційного механізму.

2. Обґрунтовано зміст інституційного механізму регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери, який полягає у взаємоузгодженій співпраці суб'єктів будівельної сфери і ґрунтується на ефективному використанні принципів, пріоритетів, інструментів та методів інституційного регулювання його інноваційного розвитку з метою прояву і нарощення синергетичного ефекту від впровадження будівельних інновацій в умовах ринку.

3. Сутність державного регулювання інноваційного розвитку будівництва обумовлює необхідність раціонального поєднання державних і ринкових регуляторів у будівельній сфері і полягає у припущенні, що сучасна будівельна сфера національної економіки характеризується нестабільністю функціонування та суперечливістю внутрішніх і зовнішніх взаємозв'язків із структурними елементами ринкової економічної системи, наявністю фундаментальних ситуацій неспроможності механізму його саморегулювання, загостренням внутрішніх проблем будівництва.

4. Вивчення досвіду розвинутих країн світу щодо участі держави в управлінні будівельною сферою дозволило визначити три основні підходи до регулювання інноваційного розвитку: активне державне втручання, децентралізоване регулювання і змішана підтримка. В Україні доцільно запроваджувати методіку змішаного втручання держави до інноваційного розвитку будівництва, яка досягається комбінацією двох стратегій: планомірного посилення будівельних норм, та системи створення спеціальних інституцій за безпосередньою участю держави.

5. Встановлено, що реалізація впливу інституцій різних рівнів на інноваційний розвиток будівництва залежить від системи обраних пріоритетів. Визначено й диференційовано два підходи щодо пріоритетів інноваційного розвитку будівельної сфери – фундаментальні та прикладні. Вони створюють певний набір напрямків науково-технічних досліджень і розробок, які містять у собі синергетичний ефект.

6. Обґрунтована необхідність об'єднання суб'єктів будівельної сфери в будівельні кластери – інституції держано-приватного партнерства, яким властиві стимулювання розвитку виробничо-економічного потенціалу, інноваційність, інвестиційна привабливість, синергетичний ефект від цільової фінансової підтримки інноваційних будівельних проектів і реалізації пріоритетних напрямків інноваційного розвитку.

7. Розроблено інституційний механізм регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери, формування якого передбачає наявність принципів, визначення структурних елементів та розробку функцій. Впровадження такого механізму засновується на визначенні критеріїв і принципів, а також створенні відповідних методів, серед яких виділені групи політико-правових, економічних методів та методів планування.

8. Одним із шляхів реалізації інституційного механізму регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери є формування відповідних програм, які виконуються шляхом реалізації проектів інноваційного розвитку, відбір яких здійснюється комбінованим шляхом з дотриманням комплексу вимог.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Чекулаєва О.Д. Механізм державного регулювання інноваційного розвитку строительной сфери / В.Ф.Семенов, Е.Д.Чекулаєва // Науковий журнал «Проблеми економіки» № 1, 2014 – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2014. – 350 с. – С.88-94. (0,52 д.а., особистий внесок: запропоновано і обґрунтовано організаційне, інформаційне, кадрове і фінансово-економічне забезпечення механізму державного регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери – 0,42 д.а.) **Видання індексується і реферується у зарубіжних базах даних Ulrichsweb Global Serials Directory (США), Research Papers in Economics (США), Російський індекс наукового цитування (Росія), Index Copernicus (Польща) Directory of Open Access Journals (DOAJ), EBSCOhost (США), CiteFactor (США), Academic Journals Database (Швейцарія), Scientific Indexing Services, Advanced Science Index, Open Academic Journals Index, GetInfo (Німеччина), BASE (Німеччина), OpenAIRE (Європейський Союз), WorldCat, SUNCAT Union Catalogue (Велика Британія), COPAC Union Catalogue (Велика Британія), Соціонет (Росія), J-Gate (Індія), Directory of Research Journals Indexing, Академія Google (США), Research Bible (Японія).**

2. Чекулаєва О.Д. Інституційні зміни та інноваційний розвиток будівельної сфери національної економіки / В.Ф.Семенов, О.Д.Чекулаєва // Науковий журнал «Сталий розвиток економіки» № 1'(23), 2014 – Хмельницький СМП «ТАЙП», 2014. – 295с. – С.116-123 (0,52 д.а., особистий внесок: запропоновано і обґрунтовано створення мережі інституцій інноваційного розвитку будівельної сфери за участю державного регулювання – 0,40 д.а.)

3. Чекулаєва О.Д. Кластерний підхід в інноваційному спрямуванні будівництва / І.Г. Гречановська, О.Д. Чекулаєва // Наука й економіка. Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету. Випуск 4 (28), Том 2– Хм.: Редакція журналу «Наука й економіка», 2012. – 360с.– С. 272-276 (0,49 д.а., особистий внесок: обґрунтовано необхідність створення кластерів будівельного виробництва з метою інноваційного розвитку галузі. Запропоновано прогресивну модель будівельного кластеру – 0,42 д.а.)

4. Чекулаєва О.Д. Мезофактори інвестування будівництва в одеському регіоні / І.Г. Гречановська, О.Д. Чекулаєва // Научный журнал «Культура народов причерноморья» / Таврический национальный университет им. В.И. Вернадского, – Симферополь: Межвузовский центр «Крым», 2012. – № 241. – 240с.– С. 118-121 (0,51 д.а., особистий внесок: виявлено фактори прямого впливу на будівельну сферу Одеського регіону. Обґрунтовано можливості та інвестиційно-інноваційний потенціал будівництва у загальнодержавному та регіональному контексті за допомогою SWOT-аналізу – 0,38 д.а.) **Видання індексується і реферується у зарубіжній базі даних Google Scholar (США).**

5. Чекулаєва О.Д. Фактори економічного зростання у будівництві / О.Д.Чекулаєва // Вісник черкаського університету. Випуск 69. Серія економічні

науки, ЧНУ ім.Б.Хмельницького – Черкаси.: ЧНУ, 2005. – 198 с. – С. 104-108 (0,49 д.а.)

6. Чекулаєва О.Д. Передумови інвестиційно-інноваційного розвитку будівельного комплексу / І.Г.Гречановська, О.Д.Чекулаєва // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 200 Том II 2005р. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2005. – 302с. – С. 460-464. (0,50 д.а., особистий внесок: проаналізовано стан інноваційного розвитку будівельного комплексу. Запропоновано заходи підвищення інвестиційної привабливості продукції будівництва – 0,42 д.а.)

7. Чекулаєва О.Д. Пріоритетність в інноваційному спрямування будівництва / І.Г. Гречановська, О.Д.Чекулаєва // Экономические инновации. Випуск 23: Украинское Причерноморье в конкурентном экономическом пространстве (конкурентоспособность товаров и товаропроизводителей в условиях глобализации) Сборник научных работ. – Одеса: Иститут проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2005. – 373с. – С. 284-291 (0,52 д.а., особистий внесок: сформульовано поняття пріоритети інноваційного розвитку і визначено їх види – 0,41 д.а.)

8. Чекулаєва О.Д. Підтримка інноваційного розвитку в будівництві / О.Д.Чекулаєва // Вісник соціально-економічних досліджень. Вип. 20 / Одес.держ.екон.ун-т. – Одеса:ОДЕУ, 2005. – 400с. – С. 368-372 (0,50 д.а.)

2. Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

Матеріали наукових конференцій

9. Чекулаєва О.Д. Визначення системи пріоритетів інноваційного розвитку будівельної сфери / В.Ф.Семенов, О.Д. Чекулаєва // Формування та ефективність використання фінансових ресурсів в економічній діяльності: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 11-12 квітня 2014 р. // Чернігівський національний технологічний університет. – Чернігів: Видавничий дім «Гельветика», 2014. – 252 с. – С.176-179. (0,28 д.а., особистий внесок: запропоновано систему фундаментальних і прикладних пріоритетів інноваційного розвитку будівельної сфери – 0,23 д.а.)

10.Чекулаєва О.Д. Выбор сценария инновационного развития строительства / Е.Д. Чекулаева // Стратегія реформування фінансової системи України:збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих учених (м. Київ 21-22 березня 2014 р.). У 2-х частинах. – К.: Аналітичний центр «Нова Економіка», 2014. – Ч.2. – 128 с. – С. 20-22 (0,25 д.а.)

11.Чекулаєва О.Д. Формування регіональної програми регулювання інноваційних процесів у будівництві / О.Д. Чекулаєва // Економічні підсумки 2013 року: проблеми, перспективи, ефективність: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м.Одеса, 13-14 грудня 2013 р.) / відп. за випуск д.е.н., проф. С.О. Якубовський; ОНУ ім.Мечнікова. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2013. – 176с. – С. 86-89 (0,27 д.а.)

12.Чекулаєва О.Д. Инновационная направленность застройки территорий / И.А. Педько, Е.Д. Чекулаева // Проблемы современной экономики: сборник материалов XV Международной научно-практической конференции / Под общ. ред. Ж.А. Мингалева, С.С Чернова. – Новосибирск: Издательство ЦРНС, 2013. – 257 с. – С. 87-92 (0,46 д.а., особистий внесок: створена методологічна база для розбудови інфраструктури держави через реалізацію організаційно-економічних заходів інноваційного розвитку будівництва – 0,35 д.а.)

13.Чекулаєва О.Д. Програмно-цільові пріоритети розвитку будівництва в Одеському регіоні/ О.Д. Чекулаєва, К.Е. Камінська// Ринкова природа інституційних трансформацій сучасних економічних систем: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених (IC YESS 2013). Ч.1. – Чернівці: ЧНУ, 2013. – 252с. – С. 77-78 (0,21 д.а., особистий внесок: розроблено схему програмно-цільових пріоритетів розвитку будівельного комплексу на регіональному рівні – 0,16 д.а.)

14.Чекулаєва О.Д. Управлінські технології регулювання інноваційних процесів у будівництві / О.Д. Чекулаєва, О.М. Кубенко// Управління в сучасних умовах: новітні підходи та проблеми практики /Матеріали науково-практичної конференції студентів та молодих учених «Управління в сучасних умовах: новітні підходи та проблеми практики», 29.03.2013 року – Тернопіль: ТНЕУ, 2013. – 234 с. – С. 102-103 (0,20 д.а, особистий внесок: запропоновані технології управління механізмом інноваційного розвитку у сфері будівництва – 0,15 д.а.)

15.Чекулаєва О.Д. Аналіз інноваційної діяльності у будівництві / О.Д. Чекулаєва, М.О. Шимбарьов// Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку: виклики посткризового періоду. IX Міжнародна науково-практична конференція. (м. Львів, 13-14 квітня 2012 року). – Львів у 2-х частинах: «Львівська економічна фундація», 2012. Ч.II. – 124с. – С. 70-72 (0,23 д.а, особистий внесок: проведено комплексний статистичний моніторинг науково-технічної діяльності у будівництві. Виявлені фактори, що перешкоджають інноваційному розвитку галузі – 0,20 д.а.)

16.Чекулаєва О.Д. Методика вибору інноваційного будівельного проекту / І.А. Педько, О.Д. Чекулаєва // Матеріали IX Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Сталий розвиток міст. Управління проектами і програмами міського і регіонального розвитку»; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 216 с. – С.19-21 (0,22 д.а, особистий внесок: запропоновано методіку тендерного відбору інноваційного будівельного проекту в умовах ресурсної обмеженості – 0,16 д.а.)

17.Чекулаєва О.Д. Стан будівельної галузі України в умовах економічної нестабільності / І. В. Бедний, О.Д. Чекулаєва, О.В.Білецька // Materialy V mezinarodni vedecko-prakticka konference «Efektivni nastroje modernich ved – 2009». – Dil 7. Economicke vedy: Praha. Publishing House «Education and Science» s.r.o – 64 st. – P.48-50 (0,23 д.а., особистий внесок: проаналізовано результати діяльності будівельних підприємств за роки незалежності України – 0,17 д.а.)

18.Чекулаєва О.Д. Стратегія антикризового управління будівельним підприємством / О.Д. Чекулаєва // «Наукові дослідження – теорія та експеримент 2009» Матеріали п'ятої міжнародної науково-практичної конференції,

м.Полтава, 18-20 травня 2009р.: – Полтава: Вид-во «ІнтерГрафіка», 2009. – Т.15. – 90с. – С.69-71 (0,22 д.а.)

19.Чекулаєва О.Д. Засади інноваційного розвитку будівництва в регіоні / О.Д. Чекулаєва // Менеджмент предпринимательской деятельности: Материалы шестой всеукраинской научно-практической конференции студентов, аспирантов, докторантов / Таврический национальный университет им. Вернадского.- Симферополь: ДиАйПи, 2008. – 480с. – С.402-404 (0,24 д.а.)

20.Чекулаєва О.Д. Перспективні напрями фінансування інноваційної діяльності в будівництві / О.Д. Чекулаєва // Materialy IV Miedzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji «Naukowy potencjal swiata – 2008» Tум 2. Economiczne nauki.: Przemysl. Nauka i studia – 80 st. – С.72-74 (0,23 д.а.)

21.Chekulaeva O.D. (Чекулаєва О.Д.) The factors of economic growth and construction (Фактори економічного розвитку та будівництва) / О.Д. Чекулаєва// Наукове видання: Economics: Current Affairs and development Prospects (Економіка: сучасні проблеми та перспективи розвитку): Зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 16 берез. 2006р. У 2-х т. / Редкол.: І.І. Тимошенко (відп. ред.) та ін. – Київ: Вид-во Європ. у-ту, 2006. – Т. 2. – 189 с.– С.24-25 (0,20 д.а.)

22.Чекулаєва, О.Д. Розвиток будівництва на Одещині / О.Д. Чекулаєва, В.І. Журжа // Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Соціально-економічні перспективи розвитку України». Том 2. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2006. – 108с.– С.72-75 (0,32 д.а., особистий внесок: проведено статистичний аналіз і виявлені недоліки розвитку житлового будівництва в Одеському регіоні – 0,22 д.а.)

23.Чекулаєва О.Д. Проблеми економічного зростання у будівництві / О.Д.Чекулаєва // Соціально-економічні наслідки ринкових перетворень у постсоціалістичних країнах. Збірник матеріалів II Міжнародної наукової конференції 28-30 вересня 2005 року. – Черкаси: Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2005. – 468с – С. 136-140 (0,39 д.а.)

24.Чекулаєва О.Д. Стимулювання інноваційного розвитку будівельного комплексу / О.Д.Чекулаєва // Державна стратегія управління місцевим та регіональним розвитком: форми, методи та актуальні проблеми реалізації. Матеріали щорічної науково-практичної конференції. У 2-х томах: Т.1. - Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2004. – 330с. – С. 157-159 (0,24 д.а.)

25.Чекулаєва О.Д. Напрямки перетворення інноваційної діяльності / Ю.С. Крутій, С.О. Ракицька, О.Д.Чекулаєва // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Україна-наукова' 2003» Том 16 Економіка підприємства. - Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2003 – 68с. – С. 45-47 (0,22 д.а., особистий внесок: запропоновані напрямки перетворення інноваційної діяльності в Україні – 0,16 д.а.)

Статті в інших виданнях

26.Чекулаєва О.Д. Региональное управление инновационным развитием строительства / Г.И. Добролюбська, Е.Д.Чекулаєва, Е.С. Шевченко // Коммунальное хозяйство городов. Научно-технический сборник. Выпуск 95 Серия: Технические науки и архитектура; ХНАГХ. – К: «Техніка» , 2010 – 466с. –

С.88-94 (0,52 д.а., особистий внесок: обґрунтовані заходи щодо реалізації регулювання інноваційних процесів на регіональному рівні – 0,36 д.а.)

27.Чекулаєва О.Д. Формування регіональної інноваційної програми розвитку будівництва / О.Д.Чекулаєва // Вісник Одеської державної академії будівництва та архітектури. До 75-річчя Одеської державної академії будівництва та архітектури Випуск №18. – Одеса:ОДАБА, 2005. – 300с. – С. 282-284 (0,28 д.а.)

28.Чекулаєва О.Д. Інституціональна підтримка інновацій / С.О. Ракицька, О.Д. Чекулаєва // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного інституту: Збірник наукових праць. Вип. 4: Економічні науки. – Чернівці, 2003. – 367с. – С. 168 (0,10 д.а., особистий внесок: обґрунтовано актуальність і необхідність інституційної підтримки інноваційного розвитку в Україні – 0,06 д.а.)

АНОТАЦІЯ

Чекулаєва О.Д. Інституційний механізм регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Одеський національний політехнічний університет, Одеса, 2014.

Здійснено теоретико-методичне узагальнення засад регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери національного господарства України та запропоновано основні напрями щодо його удосконалення. Надано поняття «будівельна сфера», «інституційний механізм регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери».

Запропоновано етапи і напрями діагностики регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери. Доведено необхідність державного сприяння інституційному впливу на інноваційний розвиток будівельної сфери.

Обґрунтовано напрями імплементації світового досвіду до інституційного регулювання інноваційного розвитку до будівельної сфери національного господарства. Визначена система принципів та пріоритетів державного регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери.

Запропоновано складові формування і функціонування інституційного механізму регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери. Запропонований будівельний кластер, як важіль державно-приватного партнерства, що реалізує програми інноваційного розвитку регіонів під впливом інструментарію інституційного механізму регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери.

Ключові слова: будівельна сфера, інноваційний розвиток, державне регулювання, інституційний механізм, кластер.

АННОТАЦИЯ

Чекулаева Е. Д. Институциональный механизм регулирования инновационного развития строительной сферы Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством – Одесский национальный политехнический университет, Одесса, 2014.

Диссертационное исследование посвящено обоснованию теоретико-методических положений и практических рекомендаций по активизации инновационного развития строительной сферы Украины посредством создания институционального механизма его регулирования.

В результате исследования на основании системного подхода усовершенствовано понятие «строительная сфера», «институциональный механизм регулирования инновационного развития строительной сферы».

Предложены методические основы диагностики регулирования инновационного развития строительной сферы, результаты которой показали недостаточность удовлетворения потребностей населения и других сфер национального хозяйства в строительных объектах, отсутствие инвестиционного обеспечения и институционального регулирования, а также неопределенность приоритетов государственного регулирования.

Обоснованы направления имплементации мирового опыта институционального регулирования инновационного развития в регулирование инновационного развития строительной сферы национального хозяйства.

Определена система приоритетов государственного регулирования инновационного развития строительной сферы на основании фундаментального подхода к инновационному процессу в строительстве и прикладных приоритетов инновационного развития национального хозяйства Украины.

Предложены составляющие формирования и функционирования институционального механизма регулирования инновационного развития строительной сферы, которые основываются на принципах системности, комплексности, удовлетворения потребностей, взаимодействия, обновления, конкуренции, баланса интересов и приоритетности, а также представлены детализацией организационной структуры, функций, критериев и методов. Также в работе предложен оптимальный набор организационных и стимулирующих инструментов, а также инструментов планирования и ценообразования, которые положены в основу действенности институционального механизма регулирования инновационного развития строительной сферы национального хозяйства.

Обоснованы детерминанты институционального регулирования инновационного развития строительной сферы на уровне региона: наряду с развитой инфраструктурой строительной сферы, зависимостью развития других сфер национального хозяйства от строительства, наблюдается непосредственная зависимость ее от наличия природных и финансовых ресурсов региона, уровня его экономического, научно-технического и социального развития.

Предложено создание инновационного строительного кластера, как инструмент государственно-частного партнерства, который предусматривает четкие функциональные взаимосвязи между участниками строительной сферы. Неотъемлемой частью строительного кластера признано агентство регионального развития, на которое возложены функции аккумуляции и распределения финансовых ресурсов по приоритетным направлениям путем проведения конкурсного отбора инновационных строительных проектов.

Спрогнозированы сценарии инновационного развития строительной сферы, из которых модернизационный сценарий выбран, как мощный стимул

инновационного развития и привлечения инвестиций в строительную сферу. Согласно ему предложена модель институционального механизма регулирования инновационного развития строительной сферы, которая заключается в реализации программы инновационного развития строительной сферы региона под влиянием предложенного инструментария. Разработанная программа инновационного развития строительной сферы региона реализуется по представленному в работе алгоритму путем согласования ее со стратегией развития региона и приоритетами инновационного развития государства.

Апробация полученных результатов исследования проводилась на базе предприятий строительной сферы Одесской области и государственных органов власти регионального назначения. Практическое внедрение полученных результатов исследования даст возможность повысить эффективность регулирования инновационного развития строительной сферы, обеспечить обоснованность распределения бюджетных средств по приоритетным направлениям, осуществлять контроль и мониторинг инновационного развития строительства.

Ключевые слова: строительная сфера, инновационное развитие, государственное регулирование, институциональный механизм, кластер.

SUMMARY

Chekulaeva O. D. Institutional arrangement of regulation an innovation development of building sector in Ukraine – Manuscript.

Dissertation thesis for receiving the degree a candidate of economic sciences in specialty 08.00.03 – «economy and management of national economy» – Odessa national Polytechnic University, Odessa, 2014.

Implemented generalization theoretical and methodological basis for regulating of innovation development building sector of the national economy of Ukraine and provides the main directions for its improvement. Courtesy of the concept of «building sector», «institutional adjustment mechanism innovation of the building sector».

Proposed the diagnostic of regulating the innovative development of building sector. The necessity of state support for institutional impact the innovative development of building sector.

Grounded areas the implementation of international experience in the institutional regulation to innovation development in the building sector of national economy. Defined system of principles and priorities the state regulation of innovative development of the building sector.

Proposed components of formation and functioning institutional mechanism for regulating the innovative development of construction sector. Proposed the cluster of building, as leverage public-private partnerships, which implements an innovative program of regional development under the tools influence of institutional mechanism of innovation development the building sector.

Keywords: building sector, innovative development, government regulation, institutional mechanism, the cluster.